

ഭീഷ്മശപഥം

6733

(ഉപപാഠപുസ്തകം)

സംഗ്രഹനയേകം : 10

വില 70 പൈസ

1975

6233

ഭീഷ്മശപഥം

(നാടകം)

(ഉപപാഠപുസ്തകം)

സ്റ്റാൻഡേർഡ് 10

1975

കേരള ഗവൺമെന്റു വക പ്രസിദ്ധീകരണം
വിദ്യാഭ്യാസ ഡിപ്പാർട്ടുമെന്റ്

ഒരു നിമിഷം

മഹാഭാരതം സാഹിത്യരത്നങ്ങൾ നിറഞ്ഞുകിടക്കുന്ന ഒരു മഹാസമൃദ്ധമാണ്. 'ഭാസകാളിദാസാദ്യ'ന്മാരെപ്പോലും പുലർത്തിയ അനർഘനിധികളാണതുംകൊള്ളുന്നത്. ഭീഷ്മർ, ഭാരതത്തിലെ ഉജ്ജ്വല പ്രഭാവനായ ഒരു കഥാപാത്രവും, ആ ഉഗ്ര പ്രതിജ്ഞ അതിലേറെ ജാജ്ജ്വല്യമാനമായ ഒരു സന്ദർഭവുമാണല്ലോ. മിഴിവുറ്റ ആ രംഗത്തിലേയ്ക്കു വിദ്യാർത്ഥികളുടെ ഭാവനയെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോയി ആ രത്ന ഖനിയിൽ നിന്നു കൂടുതൽ തേടിപ്പിടിക്കുവാനുള്ള താത്പര്യം ജനിപ്പിക്കുക എന്നതാണീ നാടകത്തിന്റെ ലക്ഷ്യം,

ദേവാംശസംഭവനായ ഭീഷ്മരെ കുറെയൊക്കെ മനുഷ്യാംശ പൂർണ്ണനാക്കുവാൻ ഈ കൃതിയിൽ യത്നിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിന്റെ ഫലമായി ഭീഷ്മർ തന്റെ ഉഗ്രപ്രതിജ്ഞയ്ക്കു മുമ്പ് താൽക്കാലികമായി ഒരു മാനസിക സംഘട്ടനത്തിൽപ്പെട്ടു പോകുന്നു.

അനർഹമായ രാജ്യഭരണാവകാശം തന്റെ മകളുടെ പുത്രപൗത്രന്മാർക്കു സമ്പാദിച്ചു കൊടുക്കുകയാണ് ഭാഗമുഖ്യൻ ചെയ്യുന്നത്. അതിന്റെ ദുരന്ത സൂചന മാത്രമേ ഈ ലഘുകൃതിയിൽ ഉൾക്കൊള്ളിച്ചിട്ടുള്ളൂ. രാജ്യാവകാശം കൊണ്ട് ആ പൗത്രന്മാർക്കു നേരിട്ട ദുരന്തമെന്തെന്ന് അന്വേഷിക്കുവാനുള്ള കൗതുകം വിദ്യാർത്ഥികളിൽ ജനിക്കുമെങ്കിൽ ഗ്രന്ഥരചന സഫലമായി.

ഭീഷ്മശപഥം

കഥാപാത്രങ്ങൾ

- (1) ശന്തനു മഹാരാജാവ്
- (2) ശാൺഡീല്യൻ (രാജാവിന്റെ നർമ്മസചിവൻ)
- (3) സത്യവതി (ഭാഗമുഖ്യന്റെ പുത്രി)
- (4) ഗംഗാദത്തൻ (ഭീഷ്മർ-ശന്തനു മഹാരാജാവിന്റെ പുത്രൻ)
- (5) ഭാഗമുഖ്യൻ
- (6) ഭാഗപത്നി

ഭീഷ്മശപഥം

രംഗം ഒന്ന്

[ഗംഗാനദിയുടെ തീരഭൂമിയിലെ വനപ്രദേശം. നദിയിലെ ഓളങ്ങളുടെ കളകളുൾപ്പെടെ പക്ഷികളുടെ മനോഹരകുജനവും പശ്ചാത്തലത്തിൽ കേൾക്കാം. ശന്തനുവഹാരാജാവ് ഏകനായി ഒരു ശിലാതലത്തിലിരിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹം ഗംഗയിലേയ്ക്കു തന്നെ നോക്കി ചിന്താവിഷ്ടനായി സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു. നായാട്ടിനുചിതമായ രാജകീയ വേഷം.]

ഒരു കാട്ടുകിഴങ്ങിന്റെ അല്പപഭാഗം കടിച്ചുതിന്നും, ബാക്കി ഭാഗം കൈയിൽ പിടിച്ചും മഹാരാജാവിന്റെ നർമ്മസചിവനായ ശാൺഡീലുൻ പ്രവേശിക്കുന്നു. പുരാതനരാജമന്ത്രിയുടെ വിലാപകണ്ഠാർക്കു ചേർന്ന വേഷം.]

ശാൺഡീലുൻ:—(കിഴങ്ങ്, രാജാവിനെ ഉയർത്തിക്കാണിച്ച്) പ്രഭോ, എന്തൊരു രൂപിയാണീ കിഴങ്ങിന്! (അകലേയ്ക്ക് ചൂണ്ടിക്കൊണ്ട്) അതാ ആ കുന്നിൻ ചരിവിൽ ഇത്തരം എത്ര വേണമെങ്കിലുമുണ്ട്.

ശന്തനു:—(ചിന്തയിൽ നിന്നുണർന്ന്) താനൊരു തനി തീറ്റി ബ്രഹ്മന്തൻ! തന്നെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കു മടക്കി അയയ്ക്കുകയാണു നല്ലതെന്നു തോന്നുന്നു.

ശാൺഡീ:—മഹാരാജൻ, മനുഷ്യൻ ജീവിക്കുന്നതു തന്നെ എന്തിനാണ്?—“ആഹാരനീഹാര....”

ശന്തനു:—അതെ, യതെ. തിന്നാൻവേണ്ടിമാത്രം ജീവിക്കുന്നു.

ശാൺഡീ:—തിന്നാതെങ്ങനെ ജീവിക്കും പ്രഭോ?

ശത:-നല്ലൊരു ചോദ്യം.-ഭക്ഷണമേ കൂടാതെ എത്രയോകാലം കഴിഞ്ഞു കൂടുന്ന മഹർഷിമാരെപ്പറ്റി താൻ കേട്ടിട്ടില്ലേ?

ശാസ്ത്രി:-നാം മഹർഷിമാരല്ലല്ലോ. അതല്ല വൈഷ്യം?

ശത:-പക്ഷേ, അവരിൽ നിന്നു പലതും നമുക്കു കണ്ടു പഠിക്കാൻ കഴിയും. ആ ശാന്തി നമ്മുടെ ജീവിതത്തിലും കൈവരുത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ!

ശാസ്ത്രി:-എങ്കിൽ ലോകമാകെ കാട്ടുകേറി നാശമാകുമായിരുന്നു.

ശത:-മനുഷ്യ മനുസ്സിലെ കാടുകളും പടർപ്പുകളും എല്ലാം നീങ്ങി സുന്ദരമായൊരു പുഷ്പവനമായി അതു ശോഭിക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ,-

ശാസ്ത്രി:-സാധിക്കുന്നില്ല, അല്ലേ, തിരുമേനി?

ശത:-വാസ്തവം. മഹർഷീശ്വരന്മാരുടെ ജീവിതം എത്ര ആനന്ദമേ! ആ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ലയിക്കുക. അതിലൂടെ നിത്യശാന്തി നേടുക. പലപ്പോഴും അങ്ങനെ ആഗ്രഹം തോന്നാറുണ്ട്. പക്ഷേ ലൗകിക വാസനകൾ മറുവശത്തു നിന്നുകൊണ്ട് കനകച്ചിലങ്ക കിലുക്കുന്നു. അപ്പോൾ എല്ലാം വിസ്മൃതിയിലാഴുന്നു. നാമിതിൽ ലയിച്ചു പോകുന്നു.

ശാസ്ത്രി:-ലോകം നിലനിൽക്കുന്നതും അതു കൊണ്ടല്ലേ തിരുമേനി?

ശത:-അതെ. എല്ലാം ലോകത്തിന്റെ നിലനിൽപ്പിനുവേണ്ടി പ്രപഞ്ചസ്രഷ്ടാവ് ആവിഷ്കരിച്ചിരിക്കുന്ന മായാജാലങ്ങൾ!

ശാസ്ത്രി:-അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ അതിന് കീഴ്പ്പെട്ട് നമുക്കു കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങരുതോ, സ്വാമിൻ?

ശത:-(എന്തെല്ലാമോ വികാരങ്ങൾക്കടിമയായി) മടങ്ങാമായിരുന്നു. പക്ഷേ കൊട്ടാരം ഒരു വിധത്തിലെന്നിക്കു ശൂന്യ

മല്ലേ? ഗംഗാദത്തകുമാരനൊഴിച്ചു മറ്റൊരുണ്ടെന്നിക്കവിടെ എന്റെ ഹൃദയത്തിനാശ്വാസമരുളുവാൻ!

ശാസ്ത്രി:—മഹാപ്രഭോ, ഇങ്ങനെ പറയരുത്. കൊട്ടാരത്തിൽ അങ്ങേയ്ക്കു ലഭ്യമല്ലാത്തതായി എന്തുണ്ട്?

ശത:—(വിഷാദമഗ്നനായി) എന്റെ ഹൃദയഗതികൾ നിങ്ങൾക്കാർക്കും തെല്ലും അറിയാൻ കഴിയുന്നില്ല.

ശാസ്ത്രി:—ഈയുള്ളവൻ—

ശത:—(സ്വപ്നത്തിലെന്നോണം) ഈ ഗംഗാതീരത്തിരിക്കുമ്പോൾ, അനിർവാച്യമായ ഒരു സുഖാനുഭൂതിയിൽ എന്റെ ഹൃദയം വിലയിച്ചു പോകുന്നു.

ശാസ്ത്രി:—ഈയുള്ളവൻ അന്തരിയുന്നു തിരുമേനി.

ശത:—ഈ വനാന്തരീക്ഷം ഒരു കാലത്തെ നിലയ്ക്കു എന്തെന്തു മധുരാനുഭവങ്ങൾ കാഴ്ച വച്ചുതല്ല! ഓർമ്മയുടെ ഓളങ്ങളടിച്ചെങ്കിലും എന്റെ ഹൃദയം കൂർക്കുർക്കു നുകരട്ടെ.

ശാസ്ത്രി:—തിരുമേനി ഗംഗാദേവിയുമൊത്തിവിടെ കഴിഞ്ഞിരുന്ന കാലങ്ങളെയല്ലേ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്?

ശത:—(അതു ശ്രദ്ധിക്കാതെ) ഒരു വിധത്തിൽ നോക്കുമ്പോൾ മനുഷ്യർ ദേവന്മാരെക്കാൾ എത്രയോ ഭേദം.

ശാസ്ത്രി:—(മനസ്സിലാക്കാത്ത മട്ടിൽ) അതെന്തു തിരുമേനി?

ശത:—എന്നെ, എന്നെന്നേയ്ക്കുമായി ഉപേക്ഷിക്കുവാൻ ഞാൻ ഗംഗാദേവിയോടൊന്നു കൂറും ചെയ്തു?

ശാസ്ത്രി:—ഈ പെൺവർഗ്ഗത്തിന്നേ, കണ്ണിൽ ചോരയില്ല തിരുമേനി. അപ്പോഴപ്പിന്നെ ദേവകന്യകയായ ഗംഗാദേവി അങ്ങനെ ചെയ്തതിൽ അദ്ഭുതത്തിനവകാശമുണ്ടോ?

ശത:—ശരിയാണത്. പൂർവാചാര്യന്മാർ വിധിച്ചിട്ടുള്ളതും തന്നിലെളിയവളെ മാത്രമേ ഭാര്യയായി സ്വീകരിക്കാവൂ എന്നാണല്ലോ.

ശാൺഡി:—നേരാണ് തിരുമേനി. മനുഷ്യർക്കുതൊലയും മനുഷ്യപ്പുറമുള്ള പെൺകുട്ടികൾ തന്നെ എപ്പോഴും നല്ലത്.

ശന്ത:—ഹോ! എന്തൊരു കഠിനഹൃദയ! എനിക്കവളിലുണ്ടായ ഏഴു കുഞ്ഞുങ്ങളേയും അവളീ നദിയിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞു. (ആ രംഗങ്ങൾ വീണ്ടും കൺമുന്നിൽ കാണുന്നതു പോലെ ശന്തനു മഹാരാജാവ് അസ്വസ്ഥനാകുന്നു.) പൂർണ്ണചന്ദ്ര പ്രഭ വിതറിയിരുന്ന ഏഴോമനക്കുഞ്ഞുങ്ങൾ! നിസ്സഹായനായി അതെല്ലാം ഓരോ തവണയും ഞാൻ നോക്കി നിന്നു. ഒരക്ഷരം ഉരിയാടാതെ എന്റെ വാഗ്ദാനം പാലിക്കുവാൻ വേണ്ടി മാത്രം.

ശാൺഡി:—പെണ്ണുങ്ങളോടുള്ള വാഗ്ദാനത്തിന് ഇത്രയേറെ വില വല്ലവരും കൽപിക്കാറുണ്ടോ തിരുമേനി? അതും ഇക്കാലത്ത്!

ശന്ത:—മഹത്തായ പാരമ്പര്യമുള്ള ഒരു വംശത്തിൽ പിറന്നു പോയില്ലേ ഞാൻ! തന്നെയുമല്ല, യൗവനത്തിന്റെ ചവിട്ടുപടികൾ കയറുക മാത്രം ചെയ്തിരുന്ന എനിക്കന്ന് ആ കുട്ടികളെക്കാൾ വലുതാണ് ഗംഗാദേവിയെന്ന് തോന്നിപ്പോയി.

ശാൺഡി:—പിന്നെപ്പിന്നെ ചിന്താഗതിക്കു മാറ്റം വന്നു.

ശന്ത:—(ശാൺഡിലുന്റെ വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധിക്കാതെ) ആ..... ഓരോ കുഞ്ഞും ഈ നദിയിലെ ഓളങ്ങളിൽ മറിഞ്ഞു മറിഞ്ഞൊഴുകി, അഗാധമായ കയങ്ങളിലൊഴുകുന്നത് ഞാന്റെ കണ്ണുകൾ കൊണ്ടു കണ്ടു! (ശന്തനുവിന്റെ നേത്രങ്ങൾ ബാഷ്പാവിലങ്ങളാകുന്നു.)

ശാൺഡി:—ശാന്തം, പാപം..!

ശന്ത:—(സ്വപ്നത്തിലെന്നതുപോലെ) എന്നിട്ടവസാനം ഗംഗാദത്ത കുമാരനെയും അവളീനദിയിലെറിയുവാനൊരുങ്ങി.

ശാൺഡി:—തിരുമേനി തടഞ്ഞു.

ശന്ത:—എന്റെ ഉള്ളിൽ നിന്നുയർന്നുവന്ന അഭ്യമായ പുത്രവാത്സല്യം തടഞ്ഞു എന്നു പറയൂ.

ശാൺഡി:—അതുകൊണ്ട് തിരുമേനിക്കു ഉത്തമനായ ഒരു അനന്തരാവകാശിയെ കിട്ടി.

ശത:—(വീണ്ടും സ്വപ്നത്തിൽ മുഴുകിക്കൊണ്ട്) പക്ഷേ, ഇപ്പോഴും എന്റെ സ്മരണകൾ ചിറകടിക്കുകയാണ്. ഇത്രയൊക്കെയായിട്ടും ആ ദേവിയെ വിസ്മരിക്കുവാനെന്നിക്ക് കഴിയുന്നില്ല. ഗംഗാനദിയുടെ ഈ കൂലങ്ങളിൽ അവൾ എനിക്കായി എന്തെന്തു മധുരസ്വപ്നങ്ങൾ ഒരിക്കൽ നെയ്തൊരുക്കിയിരുന്നു.

ശാൺഡി:—തിരുമേനീ, സാധാരണക്കാരനാണിതൊക്കെപ്പറയുന്നതെങ്കിൽ അവനെ മനുഷ്യർ എന്തു വിളിക്കുമെന്നറിയാമോ?

ശത:—എനിക്കറിയാം..വിഡ്ഢിയെന്ന്, ഭ്രാന്തനെന്ന്!—എന്തു വിളിച്ചാലും, മായ്ച്ചാലും മായാത്ത ആ മസൃണസ്മൃതികളിൽ....സ്മൃതികളിൽമാത്രം ഞാനിന്നു ജീവിക്കുകയാണ്.

ശാൺഡി:—എന്താണിതു തിരുമേനീ? ഈ ലോകത്തിലെ സുഖാനുഭൂതികൾ മുഴുവൻ വേണമെങ്കിൽ ഇപ്പോഴും അങ്ങയുടെ കാൽക്കൽ കാവൽ നിൽക്കുകയല്ലേ?

ശത:—പക്ഷേ, അവയെല്ലാം കൂടിപ്പോർന്നാലും ഗംഗാദേവി എന്നിലുണർത്തിയ മധുരസ്വപ്നങ്ങളിൽ ഒന്നിന്റെയെങ്കിലും വില വരില്ല തോഴരേ.

ശാൺഡി:—അയ്യോ! സ്വാമിൻ, എത്ര സുന്ദരിപ്പെണ്ണയാലും എന്റെ നോട്ടത്തിലാണെങ്കിൽ ഈ കാട്ടുകിടങ്ങിന്റെ മധുര്യം വരില്ല എന്നാണു തോന്നുന്നത്.

ശത:—(ചിന്തകളിൽ നിന്നുണർന്ന്) എങ്കോ തീർന്നിപ്രിയോ, താനെന്റെ ചിന്തകൾ മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല.

ശാൺഡി:—മനസ്സിലാക്കുന്നുണ്ട് തിരുമേനീ. എന്തുപറഞ്ഞാലും മാസം രണ്ടായില്ലേ ഈ വനത്തിൽ തിരുമേനിയോടൊപ്പം ഞാനും കഴിയാൻ തുടങ്ങിയിട്ട്? എന്റെ വീട്ടുകാരിയുടെയും കുട്ടികളുടെയും ഓർമ്മകൾ കൊട്ടാരത്തിലെ

പാൽപ്പായസത്തോടൊപ്പം ചിലപ്പോഴൊക്കെ ഈ മനസ്സി-
ലും പൊങ്ങിവരാറുണ്ട്.

ശ്വന്ത:-അപ്പോൾ ഭക്ഷണക്കാവൃത്തിനു പുറമെ മനുഷ്യനു വേ-
റെയും ചിലതൊക്കെയുണ്ട്.

ശാസ്ത്രി:-ഉണ്ടു മഹാരാജാവേ, ഉണ്ട്. ഭാര്യയും കുട്ടികളും. വൃ-
ദ്ധജീവിതമണലാരണ്യത്തിലെ രണ്ടു തണൽ മരങ്ങളാണ്.

ശ്വന്ത:-അതിൽ ഒരു തണൽ മാത്രമേ എനിക്കാശ്രയമുള്ളൂ.

ശാസ്ത്രി:-ഗംഗാദത്തകുമാരൻ.

ശ്വന്ത:-അതെ. കുമാരൻ കൂടിയില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ! എങ്കിൽ
ഈ മഹാമറുഭൂമിയിൽ ഇതിനകം വെയിലേറുണങ്ങി ദാഹി-
ച്ചു വരണ്ടു നശിക്കുമായിരുന്നില്ലേ ഞാൻ?

ശാസ്ത്രി:-ഒരു തണലെങ്കിലുമുണ്ടല്ലോ, മഹാരാജൻ.

ശ്വന്ത:-അതുകൊണ്ടല്ലേ ഞാൻ ജീവിക്കുപോകുന്നതും? അതുമി-
ല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്റെ ദേവിയോടൊപ്പം ഞാനും സ്വ-
ർഗ്ഗംഗസ്ഥനാകുമായിരുന്നു.

ശാസ്ത്രി:-അതേതായാലും നന്നായി. അല്ലെങ്കിൽ ഈ രാജ്യത്തെ
ജനങ്ങൾ അനാഥരായിപ്പോയിരുന്നേനെ.

ശ്വന്ത:-അതെങ്ങനെ? എന്റെ അനുജനല്ലേ? എങ്കിലും ഞാൻ പല
പ്പോഴുമോർത്തുപോകാറുണ്ട്, ജ്യേഷ്ഠനെപ്പോലെ ചെറുപ്പ-
ത്തിലേ വനവാസത്തിനു പോകുവാൻ എനിക്കും തോന്നി-
യില്ലല്ലോ എന്ന്.

ശാസ്ത്രി:-സ്വാമിൻ, ശാസ്ത്രം അങ്ങയെ പറഞ്ഞറിയിക്കേണ്ട
തില്ലല്ലോ. എങ്കിലും സന്യാസിയെക്കാൾ ഗൃഹസ്ഥൻ
പൂർണ്ണ കാമനാണെന്നൊരു പക്ഷമില്ലേ?

ശ്വന്ത:-ഉണ്ട്. സന്യാസിക്ക് ഇഹത്തിൽ സൗഖ്യമില്ല. ഗൃഹസ്ഥാ-
ശ്രമിക്ക് ഇഹത്തിലും പരത്തിലും സുഖാനുഭവങ്ങളുണ്ടു-
പോലും.

ശാൺഡി:-അപ്പോൾ നാം സ്വീകരിക്കേണ്ടതല്ലേ?

ശന്ത:-അതേ. എങ്കിലും ഗൃഹസ്ഥാശ്രമി നേരിടേണ്ടി വരുന്ന ക്ലേശ സഹസ്രങ്ങളെപ്പറ്റിയോർക്കുമ്പോൾ—

ശാൺഡി:-എന്നാലും അവയ്ക്കിടയിൽ കിട്ടുന്ന സുഖാനുഭവങ്ങളെപ്പറ്റി—

ശന്ത:-അനുഭവങ്ങൾ മാത്രമല്ല അവയുടെ സ്തമരണകൾ പോലും മാദകമാണ്. (എന്തോ ശ്രദ്ധിച്ചിട്ട്.) ശാൺഡിലോ, എന്തോ ഒരു അസുലഭമായ സൗരഭ്യം ഇവിടെ പരക്കുന്നതായി തോന്നുന്നില്ലേ?

ശാൺഡി:-ശ്രദ്ധിച്ചു, നിമിഷനേരത്തിനു ശേഷം ശരിയാണു തിരുമേനീ.

ശന്ത:-ഓ! ആ വനത്തിൽ വെച്ചു കണ്ട വിചിത്ര കന്യകയിൽ നിന്നു പ്രസരിക്കുന്ന ഗന്ധമാണ്. അവളെ നാമിതിനകം രണ്ടുമൂന്നു തവണ കണ്ടുമുട്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്റെ ഗംഗാദേവിയെപ്പോലെ തന്നെയിരിക്കും.

ശാൺഡി:-അതൊരു അദ്ഭുതം തന്നെയാണ് തിരുമേനീ.

ശന്ത:-മാദകമായ ആ സുഗന്ധം എന്നിലെന്തൊക്കെയോ നവാനുഭൂതികളുളവാക്കുന്നു.

ശാൺഡി:-(അത്യധികം സന്തോഷത്തോടെ). അങ്ങനെയോ, തിരുമേനീ?

ശന്ത:-അതാ, ആ സൗരഭ്യം ഏറിയേറി വരുന്നു. ആ സുഗന്ധത്തിനടുമയായ കന്യക എന്റെ ജീവിതത്തിലേയ്ക്ക് ഞാനറിയാതെ കടന്നു വരികയാണോ? എന്നിക്കാശങ്കയുണ്ടാകുന്നു

ശാൺഡി:-(ആഹ്ലാദത്തോടെ) എങ്കിൽ—

ശന്ത:-എങ്കിൽ?

ശാൺഡി:-ഭാഗ്യം തന്നെ തിരുമേനീ.

ശന്ത:-എന്തോ!

ഈ സുഗന്ധത്തിൽ വനതലമാകെ വിലയിക്കുമ്പോൾ
ആ അപൂർവസൗന്ദര്യത്തിൽ എന്റെ ഹൃദയവും.-----

ശാസ്ത്രി:-തിരുമേനി അനുവദിച്ചാൽ..

ശന്ത:- (എന്തുചെയ്യും എന്ന അർത്ഥത്തിൽ) ഹ്ങും?

ശാസ്ത്രി:-ആ വനകന്യകയെപ്പറ്റിയുള്ള വിവരങ്ങൾ അടിയൻ
—അന്വേഷിച്ചറിഞ്ഞു വരാം.

ശന്ത:- (ആരോടെന്നില്ലാതെ) ഓരോ പ്രാവശ്യത്തെ ദർശനവും അ
വളിലേയ്ക്കെന്നെ കൂടുതൽ കൂടുതൽ അടുപ്പിക്കുന്നു.

ശാസ്ത്രി:-ഈയുള്ളവൻ അവരെപ്പറ്റിയുള്ള എല്ലാ വിവരങ്ങളും
ശേഖരിച്ച് ഉടൻ തിരിച്ചെത്തുന്നുണ്ട്.

(പോകുന്നു. നടക്കുമ്പോൾ, സന്തോഷാധികൃത്താൽ 'എല്ലാം
നേരെയൊക്കും' എന്നു സ്വയം ആംഗ്യം കാണിച്ചാണ് കടന്നു
പോകുന്നത്.)

ശന്ത:- (സ്വയം) അല്ല, ആ സൗരഭ്യം ഇവിടെയെങ്ങും കൂടുതൽ
കൂടുതൽ പ്രസരിക്കുന്നുവല്ലോ.

(സത്യവതി വനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു കൂടി കടന്നുവന്ന്
മറുഭാഗത്ത് മറയുവാൻ തുടങ്ങുന്നു. അത് രാജാവിന്റെ
ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെടുന്നു. എങ്കിലും അദ്ദേഹം അദ്ഭുത
സ്തബ്ധനായി അല്പനേരം ഇരുന്നുപോകുന്നു. സത്യ
വതി മറഞ്ഞു മറഞ്ഞില്ല എന്നാകുമ്പോൾ മഹാരാജാവ്
ഞെട്ടിപ്പിടഞ്ഞെഴുന്നേല്ക്കുന്നു.)

ശന്ത:- (ആകാംക്ഷയോടെ) ഭദ്രേ, നെവിടെ നില്ക്കണം!

(രാജാവിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം അതുവരെയും മനസ്സിലാ
ക്കാതിരുന്ന സത്യവതി ഞെട്ടിത്തിരിഞ്ഞു നില്ക്കുന്നു.
രാജാവിനെക്കണ്ട് അവൾ പരിഭ്രാന്തയാകുന്നു.)

ശന്ത:- ഭദ്രേ, വെതി ആരാണാവോ? ഈ വനമദ്ധ്യത്തിൽ!—കാ
നനഭേവതയോ? ദേവകന്യകയോ?

സത്യ:- (പരിഭ്രമത്തോടെ) അടിയൻ.....

ശത്രുപതിശ്രമിക്കേണ്ടതില്ല. കാരുണ്യം പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ.

സത്യ:- (കൂടുതൽ അസ്ഥിമൂർച്ഛം) അടിയന്തിരമെന്നുതോന്നുന്ന ഈ സന്നിധിയിൽ പ്രവേശിച്ചത്.

ശത്രു:- അപ്പോൾ വേതി എന്നെ മനസ്സിലാക്കുന്നു.

സത്യ:- അതെ, തിരുമേനീ, വിശ്വാതനായ ശത്രുനുമഹാരാജാവ് ഈ വനപ്രദേശത്തു വേട്ടയാടി സഞ്ചരിക്കുന്നതായി അച്ഛൻ പറഞ്ഞിരുന്നു. പിന്നെ, ഒന്നു രണ്ടു തവണ അകലെ നിന്നു കാണുന്നതിനും ഇടയായിട്ടുണ്ട്.

ശത്രു:- അതിരിക്കട്ടെ.

വേതി.....?

സത്യ:- അടിയൻ അവിടുത്തെ പ്രജകളിൽ നിസ്സാരയായ—

ശത്രു:- (അഭ്യർത്ഥനയോടെ) എന്റെ പ്രജയോ? എന്റെ പ്രജകളിൽ ഇത്തരം ദേവകുമാരികളുള്ളതായി ഞാനിതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലല്ലോ.

സത്യ:- ക്ഷമിക്കണം. തിരുമേനീ അടിയൻ ഇവിടുത്തെ കടത്തു കാരനായ ഭാഗമുഖ്യന്റെ മകളാണ്—സത്യവതി.

ശത്രു:- ഭാഗകന്യകയോ? പങ്കത്തിൽ നിന്നും ചെന്നാമര! കാർമ്മേഘത്തിൽ നിന്നും മിന്നൽക്കൊടി!

സത്യ:- തിരുമേനീ, അടിയൻ, വിട—(പോകാൻ ധൃതി പ്രകടിപ്പിക്കുന്നു.)

ശത്രു:- ഭദ്ര, സത്യവതി, നിൽക്കൂ ഒരു നിമിഷം.

സത്യ:- കല്പിച്ചാലും തിരുമേനീ.

ശത്രു:- (ഉദ്ദേശത്തോടെ; എന്നാൽ ചാപല്യത്തിനടിമയാകാതെ, അവളെ ഉറപ്പുനോക്കിക്കൊണ്ട്) നാമിതുവരെ ഇങ്ങനെയൊരു മനുഷ്യകന്യകയെ കണ്ടിട്ടില്ല. എന്റെ ഗംഗാദേവിയുടെ തനിപ്പകർപ്പു തന്നെ!

സത്യ:- മഹാരാജാവേ, (നില്ക്കാനും പോകുവാനും വയ്ക്കാത്ത നിലയിൽ കഴുങ്ങുന്നു.)

ശത്ത്:- (അവളുടെ ഭാവം ശ്രദ്ധിക്കാതെ) ശരിയായിരിക്കാം, തെറ്റായിരിക്കാം, എങ്കിലും എന്റെ ഹൃദയം ഭവതിയിൽ അലിഞ്ഞു ചേരാൻ.

സത്യ:- (വിനീതയായി) അവിടുന്ന് രാജാധിരാജൻ; അടിയൻ.

ശത്ത്:- സാരമില്ല. അതു നാം തീരുമാനിക്കുന്നതുപോലെ എന്നല്ലേയുള്ളൂ.

സത്യ:- മഹാരാജാവേ, അടിയൻഹതയില്ലാത്തൊരു പദവിയാണത്. അടിയനിവിടെ തോണി തുഴഞ്ഞും മീൻപിടിച്ചും....

ശത്ത്:- അരുത്.... ഭവതി ഇനിമേൽ എന്റെ അന്തസ്സുരത്തിലാണു വാഴേണ്ടത്.

സത്യ:- രാജാധിരാജൻ! അവിടുന്ന് പം കൂടി ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു, കേവലം നൈമിഷികമായ-

ശത്ത്:- അല്ല; ഭേദം നാം നമ്മുടെ പത്നിയായി ഭവതിയെ മനസാ വരിച്ചു കഴിഞ്ഞു. എന്റെ അർത്ഥന തിരസ്കരിക്കാതിരിക്കൂ!

സത്യ:- തിരുമേനി അല്പം കൂടി ചിന്തിച്ചുറച്ചാൽ-

ശത്ത്:- ചന്ദ്രവംശ രാജാക്കന്മാർ അപഥത്തിൽ ചരിച്ചിട്ടില്ല.

സത്യ:- അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണടിയൻ വീണ്ടും-

ശത്ത്:- ഭേദം, നിത്യദുഃഖത്തിലാണ്ടിരുന്ന എന്നെ കര കയറുവാൻ നിയതി എന്റെ മുമ്പിലേയ്ക്കെറിഞ്ഞു തന്ന കനകത്തു വാണു നീ. എന്റെ ആഗ്രഹം സഫലമാക്കൂ. ഈ ജീവിതം അങ്ങനെ ധന്യമാകട്ടെ.

സത്യ:- മഹാത്മാവേ, അടിയൻ വഴങ്ങിയാലും ഈയുള്ളവൻ സ്വതന്ത്രയല്ല.

ശത്ത്:- എന്ത്? സ്വതന്ത്രയല്ലെന്നോ?

സത്യ:- അതെ. അടിയൻ കന്യകയല്ല.

ശത്ത്:- ഓഹും! കന്യകയല്ലെന്നോ? കളവ്-ശുദ്ധഭോഷ്കം;

സത്യ:-അല്ല തിരുമേനീ, അടിയൻ ഒരമ്മയാണ്.

ശത്ത്:-നൂണ. വെറും നൂണ.

സത്യ:-സത്യം, തിരുമേനീ.

ശത്ത്:-എങ്കിൽ ആരാണ് ഭവതിയുടെ ഭർത്താവ്?

സത്യ:-അടിയന് ഭർത്താവില്ല തിരുമേനീ.

ശത്ത്:-വൈരുദ്യം നിറഞ്ഞ ഭാഷണങ്ങൾ!

സത്യ:- (അല്പം ചിന്താകുലയായി.) ജീവിതത്തിലെ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങൾ പ്രതിപാദിച്ചപ്പോൾ വൈരുദ്യാത്മകമായെന്നുമാത്രം.

ശത്ത്:-അപ്പോൾ വൈരുദ്യങ്ങൾ നിറഞ്ഞ ഒരു ജീവിതത്തിന്നു മയമാണെന്നോ നിഷ്കളങ്കചൈതന്യം വിതരുന്ന ഭവതിയും?

സത്യ:-അതേ, മഹാത്മൻ. കേട്ടാൽ വിശ്വസിക്കാനാവാത്ത വിരുദ്ധ ഭാവങ്ങൾ നിറഞ്ഞ ജീവിതം.

ശത്ത്:-ഒരു വിധത്തിൽ ചിന്തിച്ചാൽ എല്ലാവരുടെയും ജീവിതം ഇങ്ങനെയൊക്കെയാണ്. രാജാധിരാജനായ എന്റെ....

സത്യ:-കേട്ടറിവുണ്ട് തിരുമേനീ.

ശത്ത്:-അതിരിക്കട്ടെ. ഭവതിയുടെ കാര്യം പറഞ്ഞില്ലല്ലോ.

സത്യ:-അടിയൻ ഒരു നാൾ ഐഹിക വിമുക്തനായ ഒരു മഹർഷിയിൽനിന്ന് ഗർഭം ധരിക്കാൻ ഇടയായി. ദിവ്യതേജസ്സു വഴിയുന്ന ഒരു പുത്രനെ പ്രസവിക്കുകയും ചെയ്തു. പക്ഷേ, രണ്ടുപേരും അപ്പോൾത്തന്നെ ഈ നിർഭാഗ്യയെ പിരിഞ്ഞുപോയി.

ശത്ത്:-എങ്കിൽ ഭവതി ഇപ്പോൾ സ്വതന്ത്രയാണല്ലോ.

സത്യ:-അടിയൻ മറ്റൊരുവന്റെ ഭാര്യയായിരുന്നവളാണ്, അമ്മയാണ്!- ആ മഹർഷിവര്യന്റെ അനുഗ്രഹം കൊണ്ട് ഇന്നും കന്യകയായി കഴിയുന്നുവെന്നുമാത്രം.

ശന്ത:-ഭവതിയിൽ നിന്നും പുറപ്പെടുന്ന ഈ സരോജം-അത്യാം ആ
ജ്ഞിശ്വരന്റെ അനുഗ്രഹം കൊണ്ടു സിദ്ധിച്ചതാവണം.

സത്യ:-അവിടുത്തെ നിഗമനം ശരിതന്നെ.

ശന്ത:-ഭേദം, ഭവതിയെ ഞാനിപ്പോൾ കൂടുതൽ ബഹുമാനി
ക്കുന്നു.

സത്യ:-മനസ്സിലായില്ല തിരുമേനീ.

ശന്ത:-ഞാൻ രാജപത്നീസ്ഥാനത്തേയ്ക്കു ക്ഷണിച്ചപ്പോൾ
മാതാവാണ്മുന്നുള്ള രഹസ്യം മാച്ചുവെച്ചുകൊണ്ട് ഭവതിക്കെ
ന്റെ ക്ഷണം സ്വീകരിക്കാമായിരുന്നു. ആരുമന്തിയില്ല.
ഞാൻപോലും. എന്നിട്ടും യാഥാർത്ഥ്യം തുറന്നു പറയു
വാൻ ഭവതി മടിച്ചില്ല. മനുഷ്യരിലും ദേവന്മാരിലും
കാണാൻ കഴിയാത്ത സത്യസന്ധത; ഭവതിയുടെ നാമം
അമ്പർത്ഥമാക്കുന്ന സത്യസന്ധത.

സത്യ:-പാവപ്പെട്ടവർക്കു പൊളികൊണ്ടെന്നും നേടാനില്ല പ്രഭോ.

ശന്ത:-സത്യം എപ്പോഴും പ്രഭ പ്രസരിപ്പിക്കുന്നു. അതൊരിക്ക
ലും നിശ്ചിത സൃഷ്ടിക്കുകയില്ല.

സത്യ:-ഇയ്യുള്ളവളുടെ യാഥാർത്ഥ്യം മനസ്സിലാക്കിയിട്ടും
അവിടുത്തിവളെ സ്വീകരിക്കുമെന്നോ?

ശന്ത:-എന്റെ നിശ്ചയത്തിനു മാറ്റം കൂടുവാനേ അതുപകറി
പുളളൂ, ഭേദം.

സത്യ:-എങ്കിൽത്തന്നെ അടിയൻ സ്വതന്ത്രയല്ല തിരുമേനീ.

ശന്ത:-ഇനിയും പ്രതിബന്ധമോ? എന്തുമാകട്ടെ. മനുഷ്യൻ നിർ
മ്മിക്കുന്ന പ്രതിബന്ധങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ പിടഞ്ഞുപോകു
ന്നവരല്ല ചന്ദ്രവംശ രാജാക്കന്മാർ.

സത്യ:-പ്രഭോ, അടിയന്റെ അച്ഛൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു, അദ്ദേ
ഹത്തിന്റെ അനുവാദം.

ശന്ത:-അത്രേയുള്ളോ? അതു ഞാൻ നേടിക്കൊള്ളാം.

സത്യ:-എങ്കിൽ-

ശത്രു:-എങ്കിൽ?-പറയൂ-

സത്യ:-അങ്ങയുടെ അഭീഷ്ടം പോലെ.

ശത്രു:-ഇന്നു ഞാൻ ധന്യനായി. ഞാനിതാ വീണ്ടും ജീവിതത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങുന്നു.

സത്യ:-പ്രഭോ, ഇനി അടിയന്തര യാത്രാനുമതി.

ശത്രു:-പോയാലും. എന്റെ ജീവിതത്തിലേയ്ക്കു എന്തെന്നേയ്ക്കുമായി മടങ്ങിവരാനായി ഭവതി തൽക്കാലം പൊയ്ക്കൊണ്ടാലും.

(സത്യവതി മന്ദം മന്ദം നടന്നുകൂടുന്നു. രാജാവ് സത്യവതി ചിത്തനായി നിലകൊള്ളുന്നു.)

—യവനിക—

രംഗം രണ്ട്

[ഭാഗമുഖ്യന്റെ കൂടിലിന്റെ മൂറം. ഭാഗമുഖ്യനും ശാൺഡീല്യനും മൂറത്തു നിൽക്കുന്നു.]

ശാൺഡി:-ഭാഗമുഖ്യരെ, ഞാനിങ്ങനെ പറയുന്നതിന് പല കാരണങ്ങളുമുണ്ട്.

ഭാഗ:-കേൾക്കുന്നതിന് ഞാൻ തയ്യാറായി നിൽക്കുകയാണ്.

ശാൺഡി:-മഹാരാജാവു തിരുമേനി ഗംഗാദേവിയുടെ വേർപാടുമുതൽ ഏതാണ്ട് അർദ്ധപ്രജ്ഞനായി കഴിയുകയായിരുന്നു.

ഭാഗ:-അതെല്ലാവർക്കും അറിവുള്ളതാണല്ലോ.

ശാൺഡി:-ആ സ്ഥിതിയിൽ നിന്നിപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു നവോന്മേഷം ലഭിച്ചിരിക്കുകയാണ്.

ഭാഗ:-എന്റെ മകളാണതിന് കാരണമെന്നറിയുന്നതിൽ സന്തോഷത്തിനവകാശമുണ്ട്.

ശാൺഡി:-അപ്പോൾ മഹാരാജാവു തിരുമേനിക്കു കന്യകാദാനം ചെയ്ത് രാജാവിനെയും ജനങ്ങളെയും താങ്കളുടെ പുത്രിയെയും രക്ഷിക്കുക.

ഭാഗ:-ഞാനതിനെപ്പറ്റിത്തന്നെയാണ് ചിന്തിക്കുന്നത്. പക്ഷേ, ഒരാലോചനയും കൂടാതെ പെണ്ണിനെ പിടിച്ചു കൊടുക്കുന്നതെങ്ങനെ?

ശാൺഡി:-വെറുതെയല്ലല്ലോ. രാജപത്നിയായി, രാജകീയമായ ഐശ്വര്യങ്ങൾ അനുഭവിക്കാൻ, മകളെ പറഞ്ഞുവിടാനല്ലേ ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നത്?

ഭാഗ:-എനിക്കതിൽ സംശയമുണ്ട്.

ശാസ്ത്രി:-എന്തു സംശയം?

ദാശ:-ഇന്നലെവരെ ഗംഗാദേവിയെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ച് വ്യാകുല ചിത്തനായി കഴിഞ്ഞവനല്ലേ മഹാരാജാവ്?

ശാസ്ത്രി:-അതെ. ആ വേർപാട് തിരുമേനിയുടെ മനസ്സിൽ അഗാധമായ മുറിവുകളുണ്ടാക്കി. അതുണങ്ങുവാൻ പററിയ ഔഷധമായിത്തീർന്നതു താങ്കളുടെ മകളാണ്.

ദാശ:-ഞാൻ പറയുന്നതൊന്നു കേൾക്കൂ.

ശാസ്ത്രി:-പറഞ്ഞാളു.

ദാശ:-ഗംഗാദേവിയേ ശരണമെന്നു ജപിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മഹാരാജാവ്, ഇന്ന്, എന്റെ മകളെ കണ്ടപ്പോൾ പഴയ കാര്യങ്ങളെല്ലാം വിസ്മരിച്ചു.

ശാസ്ത്രി:-ചിന്തിച്ചിട്ടു കാര്യമില്ലാത്ത വസ്തുതകൾ വിസ്മരിക്കുന്നതല്ലേ നല്ലത്?

ദാശ:-ആയിരിക്കാം. പക്ഷേ,

ശാസ്ത്രി:-എന്തു പക്ഷേ?-നിങ്ങളുടെ പുത്രിയുടെ ഭാഗ്യം.

ദാശ:-ഭാഗ്യമെന്നു കരുതി നിഴലുകളുടെ പിന്നാലെ അലഞ്ഞ എന്റെ മകൾ ദുഃഖിക്കാനിടവന്നുകൂടല്ലോ.

ശാസ്ത്രി:-എന്താണു നിങ്ങൾ പറയുന്നത്?

ദാശ:-ഇനിയും മനസ്സിലായില്ലേ?

ശാസ്ത്രി:-ഇല്ലല്ലോ.

ദാശ:-എന്നാൽ ഞാൻ തുറന്നു പറയാം. നാളെ, ഒരു ദിവസം എന്റെ മകളെക്കാൾ സുന്ദരിയായ ഒരു കന്യകയെ മഹാരാജാവ് കണ്ടെത്തിയെന്നു വരാം.

ശാസ്ത്രി:-ഛേ, ഛേ, മഹാപാപം പറയാതിരിക്കൂ. കാണുന്ന പുഷ്പങ്ങളിലെല്ലാം തേൻ കുടിച്ചു പറന്നു നടക്കുന്ന കരിവണ്ടാണോ ചന്ദ്രവംശ ശിരോഭൂഷണമായ എന്റെ പൊന്നു തിരുമേനി?

ദാശ:-അങ്ങനെയല്ലേ ഇപ്പോൾ കരുതാൻ പറയൂ.

ശാസ്ത്രി:-നിങ്ങൾ എന്തു മനസ്സിലാക്കിക്കൊണ്ടാണ് സംസാരിക്കുന്നത്? ഒരു വസ്തു നഷ്ടപ്പെട്ടു. ആ നഷ്ടം നികത്തുവാൻ അതിനുതുല്യമോ അതിനേക്കാൾ മേന്മയുള്ളതോ ആയ മറ്റൊന്നു നാം സ്വീകരിക്കുന്നു. അതുപോലെയാണോ ഒന്നു മനപ്പൂർവ്വം ഉപേക്ഷിച്ച് മറ്റൊന്നിനെ അന്വേഷിക്കുന്നത്?

ദാശ:-ഞാനൊരു പിതാവാണ്. എന്റെ മകളുടെ ഭാവിയിെപ്പറ്റി എനിക്കു ശ്രദ്ധിച്ചേ മതിയാകൂ.

ശാസ്ത്രി:-മഹാരാജാവിനെപ്പോലും നിങ്ങൾ സംശയിക്കുന്നുവോ?

ദാശ:-എന്തുചെയ്യാം? കാലം അതാണ്.

ശാസ്ത്രി:-എന്തായാലും അനുയോജ്യമല്ലാത്തതിൽ തിരുമേനിയുടെ മനസ്സു പതിയുകയില്ലെന്നുള്ളതിന് നിങ്ങളുടെ മകളിൽ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായ അഭിനിവേശം തന്നെ ദൃഷ്ടാന്തമല്ലേ?

ദാശ:-അവൾ വെറും ദാശകന്യകയല്ലെന്ന വസ്തുതയാവാം സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.

ശാസ്ത്രി:-എന്തുതോന്നുന്നു?

ദാശ:-എന്നാലും തിരുമേനിയിൽ നിന്നും ശരിയായൊരുറപ്പു കിട്ടാതെ—

ശാസ്ത്രി:-ഞാനുറപ്പുതരാം.

ദാശ:-അതുകൊണ്ടായില്ല. മഹാരാജാവുമായി ഞാൻ നേരിൽ സംസാരിച്ചുകൊള്ളാം. അങ്ങതിനു വഴിയൊരുക്കിത്തന്നാൽ മതി.

ശാസ്ത്രി:-ഏകിൽ നിങ്ങളും കൂടി തിരുമേനിയുടെ ശിബിരത്തിലേയ്ക്കു വരൂ.

ദാശ:—ഞാനിതാ പിന്നാലെ എത്തുന്നുണ്ട്. അവിടുന്ന് നടന്നാലും.

ശാസ്ത്രി:—ശരി.

(ശാസ്ത്രിയുടെ പേരുകൾ. ദാശപത്നി പ്രവേശിക്കുന്നു. അല്പം ഊർഷ്യയോടു കൂടിയാണവളുടെ വരവ്.)

ദാശപത്നി:—(പരിഭവം കലർന്ന സ്വരത്തിൽ) മുഖത്തു വന്നു കയറിയ ഐശ്വര്യം തൂത്തുകളയാൻ നിങ്ങൾ തീരുമാനിക്കുകയാണോ?

ദാശ:—(അക്ഷോഭ്യനായി) അല്ലെടീ. നിനക്കെന്തറിയാം, ആ ഐശ്വര്യം അവിടെ നിന്ന് ഒരിക്കലും പോകാതിരിക്കാൻ ഉറപ്പുവരുത്തുകയാണ്.

പത്നി:—എനിക്കൊന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല. മഹാരാജാവു തിരുമേനി നമ്മുടെ മകളെ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അന്നേരം അതു മിതും പായാണൊണ്ടോ?— ഇതിനെക്കാൾ വലിയ ഒരാൾ നമ്മുടെ കുടിലിൽ വന്നു കേറുമോ?

ദാശ:—കുടിലുകളിൽല്ല മഹാരാജാവ് വരുന്നത്.

പത്നി:—ഓ, നിങ്ങൾക്കൊരു മകനെ മാഹാത്മ്യം കണ്ടിട്ട്. എന്നാലും അതിമോഹത്തിനും വേണം ഒരതിർ.

ദാശ:—ഒരതിരും വേണ്ടാ. എല്ലാം ഞാനുദ്ദേശിക്കുന്നതുപോലെ നടക്കും.

പത്നി:—പിന്നേ, ഞാനൊരു കാര്യം പറയട്ടെ.

ദാശ:—എന്തൊന്നാ?

പത്നി:—പെണ്ണിനും ഈ കാര്യത്തിൽ—

ദാശ:—ഈ കാര്യത്തിൽ—?

പത്നി:—മനസ്സാ.

ദാശ:—എടീ, നീ കെടന്നു പെടയ്ക്കാതെ.

പത്നി:-(കൂടുതൽ പരിഭവത്തിൽ) അല്ലേലും മറുതോരു പറയുന്നതു പണ്ടു മുതലേ ഇവിടെ—

ദാശ:—എടീ നിനക്കറിയാമോ?

പത്നി:—എന്തോന്നാ?

ദാശ:—മഹാരാജാവ് ഇക്കാര്യത്തിൽ വല്ലാതെ ഭ്രമിച്ചിരിക്കുകയാ.

പത്നി:—അതുകൊണ്ട്?

ദാശ:—നമ്മളെന്താവശ്യപ്പെട്ടാലും ഇപ്പോളതു കിട്ടും.

പത്നി:—അതിന് നിങ്ങളെന്തോന്നാ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്?

ദാശ:—വേറൊന്നുമല്ല. സത്യവതിയെ രാജാവിനെക്കൊണ്ട് പട്ടമഹിഷിയായി സ്വീകരിപ്പിക്കണം. അവളുടെ പുത്രന് രാജാവകാശം ലഭിക്കണം.

പത്നി:—അതു നല്ലതാ.....പക്ഷേ നടക്കുമോ? ഗംഗാഭത്തകുമാരനെ യുവരാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തു കഴിഞ്ഞതല്ലേ?

ദാശ:—രാജാവു വിചാരിച്ചാലതിനൊക്കെ പോംവഴിയുണ്ടാകും.

പത്നി:—മഹാരാജാവ് അതിനൊരുങ്ങുമോ?

ദാശ:—നമുക്കൊന്നു നോക്കാം. പാറിയെങ്കിൽ ഭാഗ്യം.

പത്നി:—അതു ശരിയാ. എന്നാപ്പിനെ ബാക്കിയൊളോരോടൊതു നേരത്തെയങ്ങു പറഞ്ഞേക്കരുതാരുനോ?

ദാശ:—അന്നേരം നിന്റെയീ പരിഭവം ഒന്നു കാണാനൊക്കുമോ?

പത്നി:—ഓഹ! (സന്തുഷ്ടചിത്തയായി ദാശനെ നോക്കുന്നു.)

—യവനിക—

രംഗം മൂന്ന്

[ശ്വന്തനു മഹാരാജാവിന്റെ കൊട്ടാരം. ഗംഗാഭത്തകുമാരൻ രാജോചിതമായ വേഷത്തിൽ നിലകൊള്ളുന്നു. അടുത്തു തന്നെ ശാസ്ത്രിലുൻ ഉപചാരപൂർവ്വം നില്ക്കുന്നു.]

ഗംഗാ:-ആര്യശാസ്ത്രിലുൻ, നാം അങ്ങയെ വിളിച്ചതിന്റെ കാരണം മനസ്സിലായിട്ടുണ്ടോ?

ശാസ്ത്രി:-ഇല്ലല്ലോ കുമാരാ.

ഗംഗാ:-എന്റെ പിതാവിന്റെ ഉററതോഴനും സന്തതസഹചാരിയുമാണല്ലോ അങ്ങ്?

ശാസ്ത്രി:-അതെ, അതിനെന്തു സംശയം?

ഗംഗാ:-അങ്ങയ്ക്കറിയാത്ത രഹസ്യങ്ങളൊന്നും അച്ഛനുണ്ടാവാറിടയില്ല.

ശാസ്ത്രി:-അങ്ങനെതന്നെയാണെന്റെയും വിശ്വാസം.

ഗംഗാ:-അച്ഛനിൽ ഇതയിടെയായി എന്തോ ചില മാറ്റങ്ങൾ കാണുന്നില്ലേ?

ശാസ്ത്രി:-എന്തോ ഉണ്ട്.

ഗംഗാ:-നായാട്ടിലുണ്ടായിരുന്ന താത്പര്യം പോലും അദ്ദേഹത്തിനു നഷ്ടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ശാസ്ത്രി:-അതുകൊണ്ടാണല്ലോ വനത്തിൽ നിന്നിങ്ങോട്ടു മടങ്ങിയത്.

ഗംഗാ:-എങ്കിൽ എന്താണതിനു കാരണം?

ശാസ്ത്രി:-കുമാരാ, ഇക്കാര്യത്തിൽ ഇയ്യയുള്ളവൻ പരതന്ത്രനാണ്.

ഗംഗാ:-എന്ത്? നിങ്ങളും ആ രഹസ്യം എന്നിൽ നിന്ന് ഒളിച്ചു വയ്ക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നോ?

ശാൺഡി:—തെറ്റിട് ധരിക്കരുത്, കുമാരാ!

ഗംഗാ:—ഇതഭ്യാഭ്യതമായിരിക്കുന്നു! കൊട്ടാരത്തിലെ ഓരോ ജീവിയോടും ഞാനീ രഹസ്യം ആരാഞ്ഞു. എല്ലാവരും ഒഴിഞ്ഞു മാറുന്നു. മന്ത്രിമാരും, മഹാമാതൃനും, കുലഗുരുവും മൗനം ഭജിക്കുന്നു. ഞാൻ നിസ്സഹായനായി നോക്കിനില്ക്കുകയും.....നിങ്ങളെങ്കിലും ഈ കാര്യത്തിന്റെ പൊരുൾ വ്യക്തമാക്കുമെന്നു ഞാൻ കരുതി. അതും—

ശാൺഡി:—കൊച്ചുതിരുമേനീ, അവിടുന്ന് മനസ്സിലാക്കരുതാത്ത എന്തൊ കാര്യം അതിലുണ്ടെന്ന് കുലഗുരു അരുളിച്ചെയ്തതിൽ നിന്നു തന്നെ വ്യക്തമല്ലേ?

ഗംഗാ:—ഞാനറിയാൻ പാടില്ലാത്ത വസ്തുതയോ? എന്റെ പിതാവിന്റെ വ്യാകുലതയുടെ കാരണം ഞാനല്ലാതെ മറ്റാരാണറിയേണ്ടത്?

ശാൺഡി:—അറിഞ്ഞിട്ടും പ്രയോജനമില്ലാത്ത കാര്യമാണെങ്കിലോ?

ഗംഗാ:—അങ്ങനെയൊരാൾത്തന്നെയും എനിക്ക് അച്ഛന്റെ ദുഃഖത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളുകയെങ്കിലും ചെയ്യാമല്ലോ.

ശാൺഡി:—അവിടുന്നതിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ പാടില്ലാത്തതുകൊണ്ടല്ലേ കുലഗുരുപോലും മൗനമവലംബിച്ചത്?

ഗംഗാ:—പക്ഷേ, ആദ്യശാൺഡിപട്ട, അങ്ങയെ ഞാനതിൽ നിന്നെല്ലാം വ്യത്യസ്തനായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. എന്നോട് ല്പമെങ്കിലും സ്നേഹമുണ്ടെങ്കിൽ—

ശാൺഡി:—ഞാൻ മഹാരാജാവിന്റെയും മന്ത്രിമാരുടെയും കുലഗുരുവിന്റെയും മുമ്പിൽ—

ഗംഗാ:—അതെല്ലാം ഞാനേററു. ഇക്കാര്യത്തിൽ എന്നെ അല്പമെങ്കിലും ആശ്വസിപ്പിക്കുവാൻ അങ്ങല്ലാതെ മറ്റൊരുമില്ല.

ശാൺഡി:—(ആകെത്തളർന്ന്) ഞാനെന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത് കുമാരാ? ഒരുവശത്ത് പറയാൻ പാടില്ലാത്ത കടപ്പാടുകൾ; മറുവശത്ത് അറിഞ്ഞെ കഴിയൂ എന്ന സമ്മർദ്ദം!—

ഗംഗാ:—അച്ഛന്റെ ദുഃഖം മാറ്റേണ്ടത് പുത്രധർമ്മമാണ്.
ഇവിടെയാരും എന്നെ അതിനനുവദിക്കുന്നില്ല. നിസ്സഹായതയുടെ നിഴൽ—

ശാസ്ത്രി:—ഈയുള്ളവനും ഇക്കാര്യത്തിൽ നിസ്സഹായനാണ്.

ഗംഗാ:—(നിരാശനായി) എങ്കിൽ, എന്റെ ധർമ്മമനുഷ്ഠിക്കുവാൻ ഈ കൊട്ടാരത്തിലാരും എന്നിങ്ങു തൃണയില്ലെങ്കിൽ ഞാനീ രാജ്യലക്ഷ്മിയെത്തന്നെ വലിച്ചെറിഞ്ഞ്—

ശാസ്ത്രി:—അരുത് യുവരാജാവേ.

ഗംഗാ:—പിന്നെ ഞാനെന്തുചെയ്യണം?

ശാസ്ത്രി:—അവിടുന്ന് വ്യാകുലനാകാതെയിരിക്കണം.

ഗംഗാ:—അങ്ങനെയൊക്കെങ്കിൽ ആ രഹസ്യം എന്നെ അറിയിക്കുക.

ശാസ്ത്രി:—കുമാരാ, ഇവൻ തന്നെ അതു പറയാം.

ഗംഗാ:—എന്നാലാവട്ടെ. എന്നെ ഈ ആകാംക്ഷയിൽ നിന്നു മോചിപ്പിക്കുക.

ശാസ്ത്രി:—(അച്ചുറച്ച്) കുമാരാ.

ഗംഗാ:—(അല്പം പാരുഷ്യവും അതിലേറെ പരിഭവവും കലർന്ന സ്വരത്തിൽ) നിങ്ങളിനിയും പുറകോട്ടു പോകാനാണോ ഭാവം?

ശാസ്ത്രി:—അല്ല കുമാരാ. (എവിടെ തുടങ്ങണം, എങ്ങനെ പറയണം എന്നറിയാതെ വിഷമിക്കുന്നു.)

ഗംഗാ:—എന്തൊരമാന്തം!

ശാസ്ത്രി:—കുമാരാ, അവിടത്തെ അമ്മ—

ഗംഗാ:—എന്റെ അമ്മ, ഗംഗാദേവി ഏത്രയോ മുമ്പ് അച്ഛനനുമായി പിണങ്ങിപ്പിരിഞ്ഞതാണ്.

ശാസ്ത്രി:—അതല്ല കുമാരാ, ആ വേർപാടിത്തന്നെ മഹാരാജാവു തിരുമേനി വളരെയേറെ ദുഃഖിച്ചാണ് കഴിഞ്ഞിരുന്നത്.

ഗംഗാ:—അതെന്നിക്കറിയാം. അതുകൊണ്ടുതന്നെയാണല്ലോ രാജ്യകാര്യങ്ങളെല്ലാം ഏനെ ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. അച്ഛൻ നായാട്ടു മാത്രം ഒരു പര്യയായി സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നതും.

ശാസ്ത്രി:—അങ്ങനെയിരിക്കെ മറ്റൊരശനിപാതവും കൂടി.

ഗംഗാ:—പറയൂ, എന്താണത്? എന്തിനും നമുക്കു പരിഹാരമുണ്ടാക്കാൻ പററില്ലേ?

ശാസ്ത്രി:—ഒരർത്ഥത്തിൽ ശരിതന്നെ. പക്ഷേ—

ഗംഗാ:—എന്തുപക്ഷേ? കാര്യം പറയൂ.

ശാസ്ത്രി:—(ആരോടെന്നില്ലാതെ) മഹാരാജാവുതിരുമേനി ഒരു യുവതിയിൽ ഭ്രമിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഗംഗാ:—(ആശ്ചര്യത്തോടെ) ഇതോ വലിയ കാര്യം? ഇതിൽ ഇത്ര മാത്രം ഹാസ്യഭാവത്തിന്റെ ആവശ്യമെന്ത്?

ശാസ്ത്രി:—കുമാരാ, നമ്മുടെ ഭാവനകൾക്കും അപ്പുറത്തായി ഈ ലോകത്തിൽ പലതും നടക്കാം.

ഗംഗാ:—ഇവിടെ എന്തു സംഭവിച്ചു?

ശാസ്ത്രി:—കന്യകയുടെ പിതാവ് അനുമതി നൽകുന്നില്ല.

ഗംഗാ:—(ഉദ്ഭോഗത്തോടെ) ആരാണത്ര അവിവേകി?

ശാസ്ത്രി:—അയാൾ വലിയൊരു ശുല്പം ആവശ്യപ്പെടുന്നു.

ഗംഗാ:—ശന്തനു മഹാരാജാവിന്റെ ഭണ്ഡാരത്തിലില്ലാത്ത അമൂല്യദ്രവ്യമോ?

ശാസ്ത്രി:—ഭണ്ഡാരത്തിൽ ദ്രവ്യമല്ലേ കാണുകയുള്ളൂ കുമാരാ.

ഗംഗാ:—ദ്രവ്യമല്ലാതെ പിന്നെന്താണയാൾ ആവശ്യപ്പെടുന്നത്?

ശാസ്ത്രി:—ഈയുള്ളവൻ അതെങ്ങനെയാണ് അങ്ങയെ അറിയിക്കുന്നത്?

ഗംഗാ:—എന്തായാലും അറിയിച്ചേ മതിയാകൂ.

ശാൺഡി:—(പ്രയാസപ്പെട്ട്, വികിംകി) തന്റെ പുത്രിക്ക് യാതൊരു പട്ടമഹിഷിസ്മാനും—

ഗംഗാ:—(ഓർക്കാപ്പറ്റത്തൊരടി കിട്ടിയപോലെ) ഏന്ത്? പട്ടമഹിഷിസ്മാനുമോ?—അപ്പോൾ—!

ശാൺഡി:—പ്രഭോ, ക്ഷമിച്ചാലും. അങ്ങയുടെ നിർബന്ധം കൊണ്ടാണ് ഞാനിതു പറഞ്ഞത്.

ഗംഗാ:—(ശാൺഡിലുന്റെ വാക്കുകൾ കേൾക്കാതെ) പട്ടമഹിഷിസ്മാനും.....അപ്പോൾ..... എന്റെ രാജ്യാവകാശത്തിന്മേലോ കണ്ണുകൾ? ആർക്കാണ് വേണ്ടത്? അവനതു വേണമെങ്കിൽ എന്നോട് യുദ്ധം ചെയ്തു നേടട്ടെ.

ശാൺഡി:—സർവാസ്ത്രവിദ്യാപാരംഗതനായ ഗംഗാദത്തനോടു യുദ്ധമോ?

ഗംഗാ:—എങ്കിൽ, ശാൺഡിലു, അയാളാരുമാകട്ടെ. നമ്മുടെ കല്പന—ഗംഗാദത്തയുവരാജാവിന്റെ കല്പന അയാളെ അറിയിച്ചേക്കൂ.

ശാൺഡി:—എന്താണാവോ?

ഗംഗാ:—അയാളുടെ കന്യകയെ അച്ഛന്റെ കാല്ക്കൽ കാഴ്ച വെച്ച് ക്ഷമാപണം ചെയ്യുവാൻ....അല്ലാത്തപക്ഷം ഈ ഗംഗാദത്തൻ അയാളുടെ വംശനാശം വരുത്തുന്നുണ്ടെന്ന്.

ശാൺഡി:—അതുകൊണ്ട് കാര്യസിദ്ധിയില്ലല്ലോ തിരുമേനീ.

ഗംഗാ:—എന്തുകൊണ്ട്?

ശാൺഡി:—വംശനാശം വരുത്തിയാൽ ആ കന്യകയും മരണപ്പെട്ടു പോകില്ലേ? പിന്നെ മഹാരാജാവു തിരുമേനിക്കെങ്ങനെ അവളെ ലഭിക്കും?

ഗംഗാ:—ഓ! ശരി. വികാരത്തളലിൽ ഞാനെന്നോ പറഞ്ഞുപോയി. ഇങ്ങനെ തിരുത്തിയേക്കൂ;

‘അയാളെ കൊലപ്പെടുത്തി, പിതാവിനുവേണ്ടി നാം ആ കന്യകയെ അപഹരിച്ചുകൊണ്ടു പോരുന്നുണ്ടെന്ന്.’

ശാൺഡി:—പിതൃവധത്തിൽ ഞെട്ടിപ്പിടയുന്ന ആ കന്യകയ്ക്കെന്തെങ്കിലും—

ഗംഗാ:—എനിക്കാകെ ചിന്താക്കുഴപ്പമുണ്ടാകുന്നു. (കൂടുതൽ അസ്വസ്ഥനാകുന്നു.)

ശാൺഡി:—കുമാരൻ വികാരങ്ങൾക്കടിപെട്ട് ധൃതിയിൽ എത്താക്കെയോ പറഞ്ഞു. സാവകാശം ആലോചിച്ച് തീരുമാനിക്കേണ്ട സംഗതിയാണിത്. മഹാരാജാവു തിരുമനസ്സിലെ ബുദ്ധിയിൽപ്പോലും വഴി തെളിഞ്ഞിട്ടില്ല.

ഗംഗാ:—ഇതിനൊരു പോംവഴിയേ ഉള്ളൂ.....അച്ഛന്റെ ആ ത്വമസുഖത്തേക്കാൾ വലുതോ എന്റെ രാജ്യാവകാശം?..... ആകട്ടെ.....ഇശ്വരഭരപ്ഛ അതാണെങ്കിൽ അങ്ങനെ നടക്കട്ടെ....

ശാൺഡി:—മഹാരാജാവു തിരുമേനി അതു സമ്മതിക്കില്ല. എനിക്കു പൂർണ്ണമായും നിശ്ചയമുണ്ട്.

ഗംഗാ:—എങ്കിലും ഞാനതു ചെയ്തേ മതിയാകൂ!.. വേണ്ടി വന്നാൽ അച്ഛനറിയാതെ തന്നെ.

ശാൺഡി:—ഏതോ ഒരു യുവതിക്കുവേണ്ടി കുമാരന് അവകാശപ്പെട്ട രാജ്യലക്ഷ്മിയെ നഷ്ടപ്പെടുത്താമോ?

ഗംഗാ:—ഒരു വിധത്തിൽ ചിന്തിക്കുമ്പോൾ ആവശ്യമില്ല. എങ്കിലും എന്നിക്കെല്ലൊറിലും വലുത് എന്റെ അച്ഛനാണ്.

ശാൺഡി:—അതു ശരിതന്നെ. ആ അച്ഛന്റെ ആഗ്രഹം കുമാരൻ തന്നെ ഈ സിംഹാസനത്തിന്റെ അനന്തരാവകാശിയാകണമെന്നാണെങ്കിലോ?

ഗംഗാ:—ഇതു രണ്ടും കൂടി നടക്കില്ല. അപ്പോൾ രാജിക്കേണ്ടതെന്താണ്?—അച്ഛന്റെ അഭിലാഷത്തെ വന്ധ്യമാക്കുക ചിന്തിക്കുവാൻ പോലും സാധ്യമല്ല.

ശാസ്ത്രി:—ഐശ്വര്യപൂർണ്ണമായ ഒരു രാജാധികാരം ഇതിനു മുമ്പു തന്നെ കുമാരന്റെ മനസ്സിൽ തെളിഞ്ഞിരിക്കണം. അതിന്റെ സുഖാനുഭൂതികൾ യുവരാജാവെന്ന നിലയിൽ ഏറ്റെടുക്കാനുവേണ്ടിയുള്ളതും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. എന്തിനായിട്ടാണ് അതു വലിച്ചെറിയുക!

ഗംഗാ:—അത്ര എളുപ്പമുള്ള കാര്യമല്ല. എനിക്കതറിവുണ്ട്. പട്ടു മെത്തയുടെ മൃദുലത ആസ്വദിച്ചു കഴിഞ്ഞ ഉടലാണിത്. ഇനി ഇതിനു ശിലാതളിമം ശയ്യയാക്കുക വേണമെന്നതാണ്. എങ്കിലും—

ശാസ്ത്രി:—ആദ്യം മുതൽ ശിലാതളിമത്തിലായിരുന്നുവെങ്കിൽ.

ഗംഗാ:—എങ്കിൽ ഈ പ്രയാസം നേരിടുകയില്ലായിരുന്നു. —കാട്ടിൽ മഹർഷിമാരോടൊത്ത്, മാനോലിൽ ഇരുന്നും കിടന്നും ഞാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. അങ്ങനെ കഴിഞ്ഞിരുന്ന എന്ന് അച്ഛൻ ഈ കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കുവന്നിട്ടുണ്ട്. യുവരാജാവായി അഭിഷേകം കഴിച്ചു. രാജാവെന്ന നിലയിൽത്തന്നെ ഞാനിന്നു കഴിഞ്ഞുകൂടുന്നു.

ശാസ്ത്രി:—ഇതിലൊന്നും മഹാരാജാവിനു വേദമില്ല തിരുമേനി.

ഗംഗാ:—എന്നല്ല ഞാൻ പറഞ്ഞത്. ഇടയ്ക്കു പട്ടുമെത്തയിലേയ്ക്കുള്ള ഈ പരിവർത്തനം ഉണ്ടാകാതിരുന്നെങ്കിൽ!

ശാസ്ത്രി:—കഴിഞ്ഞതിനെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചിട്ടു കാര്യമില്ല കുമാരാ.

ഗംഗാ:—എനിക്കതറിവുണ്ട്. (എന്തോ ആലോചനയിൽ മുഴുകുന്നു. ആ വദനത്തിൽ വിവിധവികാരങ്ങളുടെ ഭാവങ്ങൾ ഒന്നിനുപുറകെ ഒന്നായി പ്രതിഫലിക്കുന്നു. ഒടുവിൽ ഉറച്ച സ്വരത്തിൽ) ശരി. ഞാൻ ആ മാനോലിലേയ്ക്കു തന്നെ മടങ്ങിപ്പോകുന്നു.

ശാസ്ത്രി:—തിരുമേനി അതിനു സമ്മതിക്കില്ല കുമാരാ.

ഗംഗാ:—രാജകീയ പ്രതാപങ്ങളും കൊട്ടാരത്തിലെ സുഖാനുഭൂതികളും ഒരു വശത്തു നിന്നുകൊണ്ടെന്ന ശക്തിയായി പിടി

ചൂ വലിക്കുന്നുണ്ട്. അവയെ ചെറുത്തു നിൽക്കുവാൻ ഞാനസാമാന്യമായ ശക്തി ആർജ്ജിക്കുക തന്നെ വേണം. എങ്കിലും—

ശാസ്ത്രി:—കുമാരാ, അത്തരം ചിന്തകൾക്കേ ഇവിടെ പ്രസക്തിയില്ല.

ഗംഗാ:—വായ്സല്യനിധിയാണെന്റെ അച്ഛൻ. അദ്ദേഹത്തോടൊന്നിച്ച് ചില കടമകളുണ്ട്. അവ സാഹചര്യമടങ്ങേ മതിയാവൂ.

ശാസ്ത്രി:—കുമാരനല്ലാതെ മറ്റൊരാൾ ഈ രാജ്യത്തെ യുവരാജാവായില്ലെന്ന് തിരുമേനി തറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു.

ഗംഗാ:—(അർത്ഥം ആലോചിച്ചതിനു ശേഷം) സാരമില്ല. അച്ഛൻ നിതറിയുകയും വേണ്ട, തലക്കാലം.—സ്വപിതാവിന്റെ ശപഥത്തിനു സാഹചര്യം വരുത്തുവാൻ അയോധ്യാപതിയായിരുന്ന രാമചന്ദ്രൻ രാജ്യത്യാഗം ചെയ്തില്ലേ? ആ പാരമ്പര്യത്തിലല്ലേ ഭാരതത്തിന്റെ മഹത്വം നിലകൊള്ളുന്നത്?

ശാസ്ത്രി:—ആലോചിച്ചു തീരുമാനിക്കണം കുമാരാ. ആദർശങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കുവാനെളുപ്പമാണ്. പക്ഷേ, പ്രവൃത്തിമണ്ഡലത്തിലെത്തിക്കുവാൻ—

ഗംഗാ:—ഞാനതു ചെയ്യേണ്ടവനാണു ശാസ്ത്രിയല്ല. എന്റെ അമ്മ, ഏതു ദേവിയായിരുന്നെങ്കിലും സ്നേഹനിധിയായ അച്ഛനെ ഉപേക്ഷിച്ചുവളാണ് ചെയ്യരുതാത്തതു ചെയ്തവളാണ്. അമ്മയോടുള്ള ആദരവിനു കോട്ടം തട്ടാതെ തന്നെ ഞാനതുറക്കപ്പെടുന്നു.

ശാസ്ത്രി:—ദേവി, മഹാരാജാവുതിരുമേനിയെ ഉപേക്ഷിച്ചത് ഒരു കടുംകയ്യായിപ്പോയി.

ഗംഗാ:—ഉപേക്ഷിച്ചത് മാത്രമോ? അമ്മയെത്തന്നെയാണ് അച്ഛൻ ഇപ്പോഴും സ്വപ്നം കാണുന്നത്. ആ ദാശപുത്രി അമ്മയുടെ ഒരു പ്രതിരൂപം മാത്രം. ഒരു നിമിഷനേരമെ

കിലും അച്ഛനെ ആശ്വസിപ്പിക്കുവാൻ അമ്മയ്ക്കു കനിവില്ലല്ലോ.

ശാൺഡി:-അതും ഒരു തരത്തിൽ ശരിതന്നെ, കുമാരാ.

ഗംഗ:-അമ്മയെപ്പിരിഞ്ഞ അച്ഛൻ പകുതിയും ശക്തി നഷ്ടപ്പെടുവനായി. അദ്ദേഹത്തിനു ജീവൻ കൊടുക്കുവാൻ, അമ്മയുടെ തെറ്റു തിരുത്തുവാൻ മകൻ ത്യാഗം അനുഷ്ഠിച്ചേ മതിയാകൂ.

ശാൺഡി:-അപ്പോൾ കുമാരനുറച്ചുകഴിഞ്ഞു?

ഗംഗ:-ഉറച്ചു. ഇതിനിളക്കമില്ല. രാജാധികാരത്തോടുള്ള വെറുപ്പു കൊണ്ടല്ല. അച്ഛനു വേണ്ടിയുള്ള ത്യാഗസന്നദ്ധത ഒരതിരുവരെ കാരണമാണ്. അതിനുമുപരി—

ശാൺഡി:-ഉപരി?

ഗംഗ:-ദേവവർഗ്ഗജാതയായ എന്റെ മാതാവു ചെയ്ത തെറ്റിനുള്ള പ്രായശ്ചിത്തം. കടപ്പാടുകൾ വിസ്മരിച്ച മാതാവിന്റെ പൂത്രൻ ചെയ്യേണ്ട പ്രായശ്ചിത്തം.

ശാൺഡി:-പുതിയൊരു വീക്ഷണം!

ഗംഗ:-എന്തുമായിക്കൊള്ളട്ടെ. നമ്മുടെ തേരൊരുക്കി നിറുത്തുവാൻ സാരമിയോടു പറയൂ. ഉടൻ തന്നെ പുറപ്പെടണം.

ശാൺഡി:- പറയാം. (പോകുന്നു).

ഗംഗ:- (തന്റെ തീരുമാനത്തിന്റെ തീവ്രതയിൽ അസ്വസ്ഥനെ കിലും അതു പ്രകടിപ്പിക്കാതിരിക്കുവാൻ ബദ്ധപ്പെടുന്നു. നിമിഷങ്ങൾക്കുശേഷം, സ്വയം) ഈശ്വരാ എന്റെ പ്രവൃത്തിയുടെ ശക്തമായിത്തീരേണമേ. എനിക്ക് മാത്രമല്ല, ഈ വംശത്തിന്റെ ഭാവി പരമ്പരക്കും.

—യവനിക—

[രാജകൊട്ടാരം. ശാന്തനുമഹാരാജാവ് അസ്വസ്ഥനായി അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നു. അദ്ദേഹം കഷ്ടിണിതനും പരവശനുമാണ്. ശാൺഡീല്യൻ വിനീതനായി ഒഴിഞ്ഞുമാറി നില്ക്കുന്നു.]

ശാന്ത:-കുമാരൻ അവിടെ എത്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുമോ?

ശാൺഡീ:-പുറപ്പെട്ട് വളരെ നേരം കഴിഞ്ഞു തിരുമേനീ.

ശാന്ത:-ശാൺഡീല്യ, ഈ വിവരം നിങ്ങൾ എന്തുകൊണ്ടെന്ന ഉടൻതന്നെ അറിയിച്ചില്ല?

ശാൺഡീ:-കുമാരൻ പ്രത്യേകം കല്പിച്ചിരുന്നു, തിരുമേനിയെ വിവരം അറിയിക്കരുതെന്ന്.

ശാന്ത:-ഞാൻ നിങ്ങളോടു കല്പിച്ചിട്ടില്ലായിരുന്നോ, എന്റെ വിവരങ്ങൾ കുമാരനെ അറിയിക്കരുതെന്ന്.

ശാൺഡീ:-ഉണ്ടായിരുന്നു. കുമാരന്റെ നിസ്സഹായാവസ്ഥ കണ്ടപ്പോൾ പറഞ്ഞുപോയി.

ശാന്ത:-അതുകൊണ്ടുണ്ടാകുന്ന ദുഷ്ടങ്ങൾ നിങ്ങൾ ചിന്തിച്ചോ?

ശാൺഡീ:-ഞാനതു പറഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ, കുമാരനും അങ്ങയെപ്പോലെ ചിന്താക്രാന്തനായി നിരുന്മേഷനായിത്തീർന്നു പോകുമെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടു. അതു വരാതിരിക്കുവാൻ, രാജ്യം അനാഥമാകാതിരിക്കുവാൻ വേണ്ടി പറഞ്ഞുപോയതാണ്, തിരുമേനീ.

ശാന്ത:-പക്ഷേ ഇതുകൊണ്ടുതന്നെ രാജ്യം അനാഥമായിപ്പോകയില്ല എന്ന് ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു. എന്റെ അന്തഃകരണം അങ്ങനെ മന്ത്രിക്കുന്നു.

ശാൺഡി:—തിരുമേനീ, നടക്കേണ്ടതു നടന്നേ മതിയാവൂ.

ശാന്ത:—സത്യവതിയെ പട്ടമഹിഷിയായി ഞാൻ സ്വീകരിക്കുന്നത് ധർമ്മമാണെന്നു നിങ്ങൾ കരുതുന്നുണ്ടോ?

ശാൺഡി:—ഇല്ല. അനർഹമായതാണ് ദാശമുഖ്യൻ ആവശ്യപ്പെടുന്നത്. അതിന്റെ ഫലവും ദുരന്തമാകാനേ സാദ്ധ്യതയുള്ളൂ. ഇന്നല്ലെങ്കിൽ നാളെ.

ശാന്ത:—രാമരാജ്യത്തിലേയ്ക്കെന്റെ ഭാവന പറന്നു പോവുകയാണ് ശാൺഡിലഗ്ന. കൈകേയി അർഹതയില്ലാത്തതാവശ്യപ്പെട്ടു അതുകൊണ്ട് രാജകുടുംബവും ജനങ്ങളും എത്രനാൾ കഷ്ടതയിലാണ്ടു?

ശാൺഡി:—പക്ഷേ ആ ഭവിഷ്യത്തുകൾ തടയുവാൻ സാക്ഷാൽ ശ്രീരാമചന്ദ്രനുപോലും കഴിഞ്ഞില്ലല്ലോ. അദ്ദേഹത്തേക്കാൾ വലിയവരല്ലല്ലോ മനുഷ്യരായ നമ്മൾ!

ശാന്ത:—ശരിയാണു, ശാൺഡിലഗ്ന വിധിയുടെ മുമ്പിൽ നാം വെറും കളിപ്പാട്ടങ്ങൾ!—എങ്കിലും—

ശാൺഡി:—കുമാരൻ തന്നെ അതു സൂചിപ്പിക്കാതിരുന്നില്ല.

ശാന്ത:—കുമാരൻ എന്തുപറഞ്ഞു?

ശാൺഡി:—രാജാധിരാജന്മാരെ പിടിച്ചാളയെടുപ്പിക്കുന്ന ആ വിലാസങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ പക്ഷുനിനിട്ടു കാര്യമില്ലെന്ന്.

ശാന്ത:—ചരിത്രത്തിൽ എന്റെ നാമം കളങ്കപ്പെടുകയില്ലേ? എന്റെ പിൻഗാമികൾ ഞാൻ ചെയ്യുന്ന തെറ്റിന്റെ ഫലം അനുഭവിക്കേണ്ടി വരില്ലേ?

ശാൺഡി:—എന്തായാലും അങ്ങയുടെ യശസ്സിനു കളങ്കം തട്ടുകയില്ല. ഇവിടെ തെറ്റു ചെയ്യുന്നത് ദാശമുഖ്യനാണ്. ആ തെറ്റിനു ഭാവിയിൽ ആർ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യേണ്ടി വരുമോ? ഇശ്വരനറിയാം.

ശാന്ത:—അനന്തര തലമുറകൾ ചെയ്യേണ്ടി വരില്ലേ? അപ്പോൾ അതെന്നെയും ബാധിക്കുകയില്ലേ?

ശാൺഡി:—അതാണു തിരുമേനീ, ഞാനാദ്യം പറഞ്ഞത്. നടക്കാ നുള്ളതു നടന്നേ മതിയാകൂ എന്ന്. എന്തായാലും ഒന്നു നിശ്ചയമാണ്.

ശത:—എന്താണത്?

ശാൺഡി:—കുമാരൻ ഈ പരീക്ഷണത്തിൽ വിജയിക്കുന്നുവെങ്കിൽ ചരിത്രത്തിൽ അനശ്വരമായ സ്ഥാനം അലങ്കരിക്കും.

ശത:—പിതാവിന്റെ ശോഭ അല്പം മങ്ങിയാലും പുത്രൻ ഉജ്ജ്വലനായിത്തീരട്ടെ. അല്ലേ, ശാൺഡിലു?

ശാൺഡി:—ശരിതന്നെ മഹാരാജാവേ.

ശത:—അതുതന്നെയാണൊരു പിതാവിന്റെ ജീവിതസാഹചര്യം. തന്റെ മകൻ തന്നെക്കാൾ വളരുന്നതു കണ്ടു നിർവൃതിക്കൊള്ളുക. (അല്പം ആലോചിച്ച് ഭാവം മാറി) ആട്ടെ, ശാൺഡിലാ, ഒരു കാര്യം ചെയ്താലോ?

ശാൺഡി:—എന്താണാവോ?

ശത:—നാമുടനെ പുറപ്പെട്ടാൽ ഒരുപക്ഷേ, കുമാരനോടൊപ്പം വനത്തിലെത്തുവാൻ കഴിയുകയില്ലേ?

ശാൺഡി:—സാധിക്കുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല.

ശത:—സാധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ കുമാരനെ ഈ സാഹസത്തിൽ നിന്നു പിന്തിരിപ്പിക്കാമായിരുന്നു.

ശാൺഡി:—അതു സാധ്യമാണോ തിരുമേനീ?

ശത:—എന്തായാലും ഒന്നു ശ്രമിച്ചു നോക്കാം. ഏറ്റവും വേഗത കൂടിയ കുതിരകളെപ്പറ്റി നമ്മുടെ തേരു സജ്ജമാക്കൂ....

ശാൺഡി:—കല്പന പോലെ. (പോകുന്നു.)

രംഗം അഞ്ച്

[വനശിബിരം. ഗംഗാഭത്തൻ നിശ്ചയദാർഢ്യത്തോടെ നിലകൊള്ളുന്നു. ദാശമുഖ്യൻ വിനീതനായി അടുത്തു തന്നെ നിലപുണ്ഡം.]

ഗംഗാ:—അപ്പോൾ നിങ്ങൾക്കതിൽക്കുറഞ്ഞൊന്നും ശുദ്ധ്വമായി ആവശ്യപ്പെടുവാനില്ല.

ദാശ:—കഷ്ടമിരിക്കണം. തിരുമേനീ, അടിയന്റെ ആവശ്യം അധിക പ്പറല്ലല്ലോ.

ഗംഗാ:—എങ്കിൽ ഞാനിതാ അച്ഛന്റെ ആത്മസുഖത്തിനുവേണ്ടി രാജാധികാരം ഉപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.

ദാശ:—വെറും വാക്കുകൾ മതിയോ തിരുമേനീ?

ഗംഗാ:—നിങ്ങൾ എന്റെ വാക്കിനു വില കല്പിക്കുന്നില്ലെന്നോ? എങ്കിൽ ഞാനിതാ ശപഥം ചെയ്യുന്നു.

(ദാശമുഖ്യൻ 'ചെയ്താലും' എന്ന ഭാവത്തിൽ നിലകൊള്ളുന്നു.)

ഗംഗാ:—സൂര്യചന്ദ്രന്മാരെയും പ്രപഞ്ചസ്രഷ്ടാവിനെയും സാക്ഷിയാക്കി ഗംഗാഭത്തനായ ഞാൻ ഇതാ പ്രതിജ്ഞ ചെയ്യുന്നു. ഈ രാജ്യത്തിന്റെ ഭരണാധികാരം ഞാനെന്നെന്നേയ്ക്കുമായി ഇതിനാൽ ത്യജിച്ചിരിക്കുന്നു, ഇതു സത്യം സത്യം. സത്യം.

ദാശ:—(പകുതിയും വിജയിച്ച സന്തോഷത്തോടെ, എന്നാൽ കൂടുതലിനിയും നേടണമെന്നുള്ള ദുരാഗ്രഹത്തോടെ) കൊച്ചു തിരുമേനീ—പറയുമ്പോൾ തിരുവുള്ളക്കേടുണ്ടാകരുത്.

ഗംഗാ:—എന്താണ്? പറഞ്ഞുകൊള്ളൂ.

ഭാഗം:—തിരുമേനി രാജ്യമുപേക്ഷിച്ചുവെന്നുള്ളതിപ്പോൾ സത്യമായിത്തീർന്നു. അതുകൊണ്ട് എന്റെ ആഗ്രഹം പൂർത്തീകരിക്കുമോ?

ഗംഗാ:—വ്യക്തമാകുന്നില്ലല്ലോ.

ഭാഗം:—അടിയന്റെ ആശ അധികമാണെന്നു തോന്നിയാലും—

ഗംഗാ:—എന്താണതെന്നു വ്യക്തമാക്കിക്കൂടെ?

ഭാഗം:—അടിയന്റെ പുത്രിയിൽ മഹാരാജാവിനുണ്ടാകുന്ന വംശമേ ആര്യാവർത്തത്തിനധിപതികളാകാമു.

ഗംഗാ:—നാം രാജ്യമുപേക്ഷിച്ചു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അങ്ങനെയല്ലേ സംഭവിക്കൂ?

ഭാഗം:—തിരുമേനി അല്പം കൂടി ആലോചിച്ചാൽ വ്യക്തമാകും മറ്റു വിധത്തിലും സംഭവിക്കാമെന്ന്.

ഗംഗാ:—നിങ്ങളുടെ പുത്രിയെ പട്ടമഹിഷിയായി എന്റെ പിതാവ് സ്വീകരിച്ചു കഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെന്തു തടസ്സമാണതിന്?

ഭാഗം:—കൊച്ചുതമ്പുരാണേ, അവിടുന്ന് വിവാഹിതനാവുകയില്ലേ?

ഗംഗാ:—(അല്പം ആലോചിച്ച്) ശരി. ഇപ്പോൾ കാര്യം വ്യക്തമായി. എനിക്ക് പുത്രന്മാരുണ്ടായി ഒരു കാലത്ത് അവർ രാജ്യാവകാശവാദം ഉന്നയിച്ചെങ്കിലോ എന്ന്.....

ഭാഗം:—അടിയൻ.

ഗംഗാ:—ഭാഗമുഖ്യാ, നിങ്ങളുടെ ദീർഘവീക്ഷണം അദ്ഭുതകരം തന്നെ!

ഭാഗം:—അടിയനൊരു പിതാവാണ് തിരുമേനി.

ഗംഗാ:—പക്ഷേ, ഭാവി അത്രമാത്രം അഷ്ടബന്ധമിട്ടുറപ്പിച്ചു ഭദ്രമാക്കുവാൻ മനുഷ്യരായ നമുക്കു കഴിയുമോ?

ഭാഗം:—നമ്മെക്കൊണ്ടു കഴിയുന്നതെല്ലാം ചെയ്യുക. അതാണല്ലോ പിതൃധർമ്മം.

ഗംഗാ:-എങ്കിൽത്തന്നെയും നമ്മുടെ സങ്കല്പങ്ങളെല്ലാം സാക്ഷാത്കരിക്കണമെന്നില്ല. ദുരാഗ്രഹം ദുഃഖിപ്പിക്കുകയേയുള്ളൂ—ഭാവിതലമുറകളെപ്പോലും—

ദാശ:- (അല്പം ഭയന്ന്) അവിടുന്ന് പിന്മാറുകയാണോ?—

ഗംഗാ:-ഒരിക്കലുമല്ല ദൃഢമായ ഒരു നിശ്ചയത്തോടുകൂടിയാണ് ഞാൻ കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നും പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്.

ദാശ:-തിരുമേനീ——

ഗംഗാ:-ഗംഗാഭത്തന്റെ നിശ്ചയത്തിനു ചാഞ്ചല്യമില്ല. പ്രതിബന്ധങ്ങളുമില്ല. നിങ്ങളുടെ മകളെ നിത്യബ്രഹ്മചാരിയായ ഞാൻ എന്റെ അമ്മയായി കൊട്ടാരത്തിലേയ്ക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകും—മനസ്സിലായെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

ദാശ:- (ആശ്വാസത്തോടെ) അവിടുന്ന് അവിവാഹിതനായിക്കഴിയുവാൻ തീരുമാനിച്ചെന്നു മനസ്സിലായി.

ഗംഗാ:-ദാശമുഖ്യ, എന്റെ വംശം മഹത്തായ പാരമ്പര്യത്തോടുകൂടിയതാണ്. ആ വംശജരുടെ മുന്നിൽ മനുഷ്യകൃതമായ പ്രതിബന്ധങ്ങളില്ല.

ദാശ:-അങ്ങനെ ഉപദേശിക്കേണ്ടതില്ല എങ്കിലും ഞാനിപ്പോൾ ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത് നിസ്സാരകാര്യമല്ല.

ഗംഗാ:-എനിക്കറിയാം. യൗവനയുക്തനാണു ഞാൻ. നിത്യബ്രഹ്മചാരിയായി കഴിയുക എളുപ്പമല്ല. പക്ഷേ, എന്റെ നിശ്ചയത്തിനു മാറ്റമില്ല.

ദാശ:-അടിയന്റെ തെറ്റിദ്ധാരണകൾക്ക് മാപ്പ്.

ഗംഗാ:- (ദാശന്റെ വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധിക്കാതെ) ഞാൻ മനസ്സിലാക്കുന്നു, പുഷ്പാസ്തമയമായ പട്ടുകിടക്കയല്ല, എന്റെ മുമ്പിലുള്ളതെന്ന്. ക്ഷത്രിയവീരന്മാരുടെ ജീവിതം ഒരിക്കലും അങ്ങനെയായിരുന്നിട്ടുമില്ല....ഒരു ഗരഗയുതനെ മുമ്പിൽ കണ്ടുകൊണ്ടാണ് ഞാനീ നിശ്ചയത്തിൽ ഉറച്ചു നിൽക്കുന്നത്.

ദാശ:—അങ്ങേയ്ക്കു മംഗളമുണ്ടാകട്ടെ. മഹത്തായ ഈ ത്യാഗം കൊണ്ട് അങ്ങു വിശ്വപാതകകീർത്തിമാനായിത്തീരും.

ഗംഗാ:—എന്റെ ലക്ഷ്യം അതല്ല. അച്ഛന്റെ ആത്മസുഖം.

ദാശ:—പുത്രധർമ്മം അവിടുന്ന് ശരിക്കും മനസ്സിലാക്കുന്നു.

ഗംഗാ:—ദാശമുഖ്യ, അഗ്നി ജ്വലിപ്പിച്ചുകൊള്ളുക. ഗംഗാജലവും കൊണ്ടു വരിക.

[ഗംഗാദത്തൻ ദൃഢനിശ്ചയത്തോടെ നിലകൊള്ളുന്നു. ദാശമുഖ്യൻ ധൂതിയിൽ ചുളളിക്കുമ്പോൾ കൂട്ടി അഗ്നി ജ്വലിപ്പിക്കുന്നു. ഒരു മൺപാത്രത്തിൽ ജലവും കൊണ്ടു വയ്ക്കുന്നു.]

ഗംഗാ:—(ജലത്തിൽ സ്വർഗ്ഗീയ) അമ്മേ, ഗംഗാദേവീ, അഷ്ടദിക് പാലകന്മാരേ. ചന്ദ്രദാർശനമഹാജ്യോതിസ്സുകളേ, ഇന്നു മുതൽ ഈ ഗംഗാദത്തൻ ആമരണം നൈഷ്ഠിക ബ്രഹ്മചാരിയായി ജീവിതം നയിക്കുന്നതാണ്. ഇത് സത്യം. സത്യം. സത്യം.

[ആകാശത്തു നിന്ന് പുഷ്പവൃഷ്ടിയുണ്ടാകുന്നു. മംഗളവാദ്യങ്ങളുടെ മനോഹരധ്വനി അവിടെങ്ങും വ്യാപിക്കുന്നു. കല്പകപുഷ്പങ്ങളണിഞ്ഞ് ഉജ്ജ്വലപ്രഭയോടെ ഗംഗാദത്തൻ നിലകൊള്ളുന്നു. “ഭീഷ്മവ്രതനായ ഗംഗാദത്ത കുമാരൻ വിജയിക്കട്ടെ.” എന്നു അശരീരി ഉയരുന്നു.]

ദാശ:—ഞാൻ സന്തുഷ്ടനായി. എന്റെ മകളെ ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഇങ്ങോട്ടു കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാം. അവിടുന്ന് വളരെ കൊട്ടാരത്തിലേക്കുവരിച്ചാലും.

(ദാശമുഖ്യൻ സന്തുഷ്ടനായി നടന്നുവരുന്നു. ഗംഗാദത്തൻ—ഭീഷ്മൻ—നിശ്ചലനായി നിലകൊള്ളുകയാണ്.... ശതനൂ മഹാരാജാവ് ആ രംഗത്തേയ്ക്കു കടന്നുവരുന്നു. കുമാരന്റെ നില്പും, അഗ്നിജ്വലിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതും, ഗംഗാജലം നിറച്ച മൺപാത്രവും, മഹാരാജാവിന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെടുന്നു. ശതനൂമഹാരാജാവ് പെട്ടെന്ന് കുമാരനെ

ആലിംഗനം ചെയ്യുന്നു. കുമാരൻ അപ്പോഴാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം അറിയുന്നത്.)

ഗംഗാ:—(അദ്ഭുതത്തോടെ) ആരും അച്ഛനോ? എന്റെ അച്ഛാ. (ആലിംഗനത്തിൽ നിന്നും വേർപെട്ട് ശത്തനുവിന്റെ കാൽക്കൽ വീണു നമസ്കരിക്കുന്നു. ശത്തനു കുമാരനെ പിടിച്ചെടുത്തുപിടിക്കുന്നു.)

ഗംഗാ:—അച്ഛനെങ്ങനെ ഇവിടെ വന്നു? ഭാഗമുഖ്യനെവിടെ?

ശത്ത:—കുമാരാ, നീ സാഹസം പ്രവർത്തിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഗംഗാ:—ഇല്ലച്ഛാ, പുത്ര ധർമ്മം മാത്രം. എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചാലും.

ശത്ത:—ദേവന്മാർ പോലും നിന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞതായി ഈ കല്പകപുഷ്പങ്ങൾ വിളിച്ചറിയിക്കുന്നു. പിന്നെ എന്റെ അനുഗ്രഹങ്ങൾ എത്ര നിസ്സാരം. എങ്കിലും—

ഗംഗാ:—അച്ഛാ, സത്യവതീദേവി ഇന്നു മുതൽ അച്ഛന്റെ പട്ടമഹിഷിയാണ്. എന്റെ അമ്മയും.

ശത്ത:—എല്ലാം മനസ്സിലായി കുമാരാ. നീയീ ശപഥം ചെയ്യുന്നതിനു മുമ്പിവിടെ എത്തുവാൻ ഞാൻ ശ്രമിച്ചു. സാധിച്ചില്ല. സംഭവിക്കേണ്ടതു സംഭവിക്കാത്ത തടയുവാനാർക്കുകഴിയും? (അടുത്തണച്ചുനിർത്തി രണ്ടു കൈയും പുത്രന്റെ ശിരസ്സിൽ വച്ചുകൊണ്ട്) മകനേ, നിന്നെ ഞാൻ അനുഗ്രഹിക്കുന്നു. നീ സ്വച്ഛന്ദമൃത്യുവായി ഭവിക്കട്ടെ.

ഗംഗാ:—അച്ഛാ....(ശിരസ്സു നമിക്കുന്നു....നിമിഷങ്ങൾക്കുശേഷം ആ ശിരസ്സുയരുന്നു. ഗംഗാദത്തകുമാരന്റെ മുഖം കൂടുതൽ ഭാവോജ്ജ്വലമാകുന്നു. ശത്തനു ആ പ്രകാശത്തിൽ നിഷ്പ്രഭനാകുമ്പോൾ അന്തരീക്ഷത്തിൽ 'സ്വച്ഛന്ദമൃത്യു' 'സ്വച്ഛന്ദമൃത്യു' എന്ന നേരിയ ശബ്ദം അലയടിക്കുന്നു. ശത്തനു മന്ദമന്ദം പിന്നിലേയ്ക്കു മറയുന്നു.)

ഗംഗാ:—(സ്വയം) സ്വച്ഛന്ദമുദൃത്യ! അതും ഒരു ബന്ധനം തന്നെ....(ഉർദ്ധ്വശിരസ്സായി) നീണ്ടുനീണ്ട് വിരസമായ ഒരു ഭാവി ജീവിതം ഞാൻ മുന്നിൽ കാണുന്നു....(ഒരു പ്രവാചകനെപ്പോലെ) എത്രയെത്ര തലമുറകൾ!....എത്രയെത്ര സംഭവങ്ങൾ!....സത്യവതീദേവിയുടെ പൗത്രന്മാരും പ്രപൗത്രന്മാരും ഈ രാജ്യലക്ഷ്മിയുടെ ഡിക്ഷോഭ ജ്ജാലാമാലകളിൽ ചിത്രശലഭങ്ങളെപ്പോലെ വീണു ഭസ്മമായിത്തീരുന്ന ഒരു കാലഘട്ടം തന്നെ അങ്ങകലെ കാണാറാകുന്നു....ഈശ്വരാ എത്രകാലം ഞാൻ ഈ ഭാരം ചുമക്കണം?....എല്ലാം, എല്ലാം ദൈവഹിതം....

—യവനിക—

(ശുഭം)

ശുദ്ധിപത്രം

പേജ്	വരി	അശുദ്ധം	ശുദ്ധം
2	9	മനുസ്സിലെ	മനസ്സിലെ
..	18	നാമിതിൽ	നാമതിൽ
3	1	മററാരുണ്ടെ....	മററാരുണ്ടെ....
..	12	കാലത്തെനിലയ്ക്കു	കാലത്തെനിയ്ക്കു
4	21	കയങ്ങളിലൊഴു	കയങ്ങളി
		കുന്നത്	ലാഴുന്നത്
8	4	ഹ്ങും?	ങ്ഹും?

